

BURKA BYLA MOCNÁ A ZLÁ ČARODĚJNICE, MĚLA zlata, drahých kamenů plné truhly, krásný zámek, lesy a luka, ale za to všechno si nemohla koupit krásy a té se jí tuze nedostávalo. Aby krásnou a mladou se stala, měla se vykoupat v krvi nevinného dvacetiletého mládence, který by dobrovolně u ní zůstal. Věděla o takovém mláďenci, byl myslivcem nedaleko jejího zámku; jen škoda, že k ní nechtěl dobrovolně jít. Krásný hoch ten, kdyby se mu Burka byla líbila, jak je, mohl mít u ní jisté živobytí, a nač by si byl pomyslel, v okamžení by se mu bylo vyplnilo. Ale myslivec nechtěl o babici nic vědět, a Burce nenapadlo, že ji mocnější čarodějnice předešla, srdce myslivcovo k sobě na věky upoutala, a to jedině kouzlem svých modrých očí. Co tajno bylo, to tajno nezůstalo. Když se Burka o tom dověděla, byl již mládenec svou krásnou čarodějkou do osamělého domku v lese dovedl, a babice měla po naději. Zlý člověk urážku tak snadno neodpustí, a docela taková stará čarodějnice; i přísahala, že se pomstí mladým manželům, ale teprv až by štěstí jejich nejvyššího stupně dosáhlo.

To bylo po roce, když myslivcová malou dcerušku porodila a jejich blaženost na vrch vystoupila. Když vyšla po prvé mladá matka po boku manželově pod širé nebe, byly stromy v plném květu, ptactvo zpívalo, jako by nemluvně vítalo, a květiny se skvěly ve svých nejkrásnějších šatech, jak by svátek světily. S chloubou a rozkoší položila matka dítě své pod jabloň a modlíc se pohlédla k nebesům. Tu padly paprsky sluneční na spící dítě a políbením je celé ozářily; andělové maličtí stupovali po nich dolů, skláněli se k němu a zlíbali mu tvářičky do červena. Kvítka mu vydychovala tu nejlíbeznější vůni, ptáci je svými nejlahod-

nějsími zpěvy kolébali a větřík se nad ním jen zlehounka houpal, aby se nevzbudilo. Jabloň stála tiše a jen jednou se zachvěla a setřásla růžový květ na bílou plénku, jak by mu dárek podati chtěla. Tenkrát nebyly ještě chrámy, a mladá matka své dítě Bohu obětovala pod širým nebem. Zem byla oltář, příroda chrám, vůně květin kadidlo, ptáci byli zpěváci a z modrého klenutí se díval otec nebeský a žehnal dítě i matku, která mu za ně děkovala a jemu je obětovala. V té chvíli stála Burka nedaleko, ale dokud je ozařoval božský lesk, nemohla jim uškodit; teprv když se po zahradě procházeli a v nevyslovné rozkoši mladý muž ženu svou objal, tu je zahalila čirá mha. Ostrý hvízd zafičel povětřím a vjel až do vnitra země, takže se hrůzou otřásla, vítr se zdvíhl, ptáci umlkli a stromy i květiny se zachvěly, jako by tušily, že zlý duch nablízku své rejdy tropí. Po chvíli se opět mha rozstoupila, povětří se utišilo, ale myslivce ani jeho ženu viděti nebylo; místo nich usedl k dítěti velký černý orel a hnědošedý slavík. Byli to jeho rodiče, jež Burka v největší jejich radosti v ptáky proměnila. Orlova prsa se zdvíhala, jak by puknout chtěla, a oči jiskřily hněvem a bolestí, slavíček se choulil na plénku a s nevyslovným žalem obracelo se jeho rozumné oko brzy na dítě, brzy na orla.

Toho se Bohu zželelo; poslal na zem anděla strážce, aby dítě opatroval. Ten malou Violku do domu odnesl a šetřil ji jako vlastní máti, která mu beztoho jen zpěvem nápomocna býti mohla, když dcerušku uspával. Orel střežil dům a křídlo jeho bylo vždy pohotově chrániti dítě před nehodou. Dokud ale anděl u něho bděl, nebylo v nižádném nebezpečení. Jsouc milována, střežena a opatrována, rostla Violka jako kvítí, když je zahřívá boží slunce a vlaží rosa nebeská.

Po patnácté kvetla jabloň od té doby, co pod ní novorozeňátko Bohu obětováno bylo, když anděl takto pro-

mluvil: „Již nejsi dítě, Violko, víš co dobré, co zlé, máš rozum; nyní se musíš sama o sebe starat. Měj vůli vždy jen k šlechetnému činu a hled, by tvé srdce tak dobré a čisté zůstalo, jako až posud. Rodiče tvoje nikdy neopouštěj a doufej, že budou skrze tebe vysvobozeni; byť bys i trápení podstoupit musela, přece vždy důvěřuj v milosrdného Boha. Já jdu nazpátek k mému otci, ale v čas potřeby budu při tobě.“

Po těch slovích rozloučil se anděl, jenž vždy jen v podobě krásné panny s Violkou obcoval. S pláčem a bolestí doprovodila ho tato kus za myslivnu a těžce se loučila od něho, ale brzy vzpomněla na ubohé rodiče, jak mnohem nešťastnější oni jsou, a umínila si beze stesku jen pro ně živu býti. Orel jí zaopatřoval všecku potravu pro dům a matka ji zpěvem obveselovala, když předla aneb cos jiného pracovala. Nyní se ale musíme podívat k původu toho neštěstí, totiž k paní Burce.

Když se vymstila, byla pokojna, protože k dítěti moci neměla, až kdyby vkročilo na její půdu. Tím více se starala dostati nevinného mládence, který by u ní dobrovolně zůstal a skrze kterého by se krásnou a mladou stala. Vskutku se jí to poštěstilo. Od chudých rodičů dostala chlapce, pětiletého, a ten s ní rád šel, rád u ní byl v jejím pěkném zámku a miloval ji za to všeliké dobré, co mu udělovala. Bláhový nevěděl, proč to všecko dostává!

V panské rozkoši vyrostl Mladoň, ale srdce jeho zůstalo dobré, nevinné a šlechetné a z toho měla Burka radost, ba co ještě, když se z něho krásný mládenec udělal, byla by mu i život darovala, kdyby ji byl chtěl trochu více milovati. Ale o lásce nevěděl Mladoň nic a také by se byl jistě do babice zamilovati nemohl. Jednoho dne, když se Burka do zrcadla dívala a škaredou svou tvář v něm viděla, usmála se a myslila, však to nebude dlouho trvat, a bude se v tobě krásná žena zhlížet, že jí rovné v zemi nebude.

V tu samou dobu, když si tak přátelsky Burka na Mla-

doně vzpomněla, procházel se mládenec v poli. V tichém zamyšlení pozoroval, jak zvířátka po louce laškují pár a pár, mládě jak se k matce vine, holoubky jak se líbají, stromy k sobě sklánějí, kvítí jedno k druhému tulí; i pomněl na domov, na matku, na otce, bratry a sestry. Začalo mu býti okolo srdce ouzko a bolno, takže zaplakal a daleko od zámku býti si přál. Rákosí zašustilo u jeho nohou, mezi ním viděl loďku a za ním velký modrozelený rybník. Sedl na loďku a ta vodou houpaná nesla ho šik a šik až na druhý břeh, kde ještě nikdy nebyl. Přešel zelenou dubinu a viděl údolí, v tom údolí pak vršek a na tom vršku chaloupku, okolo chaloupky květoucí stromy, loubí a kvítí, z loubí ale zněl zpěv slavičí. I šel blíž a blíže, nehledě, kde cesta vede, kráčel přes všecko, až byl u chaloupky. Tam seděla Viola pod zeleným loubím a předla, u ní orel a na jejím rameně slavík. Mladoň nemohl zraky odvrátit od ní, neboť byla překrásná. Vzrůst její byl štíhlý jak palma, tvář bílá růžově prokvítala jako ranní červánek, pleť byla hladounká jak hranostaj, vlasy se jí vlnily po šíji jako klasy zralé pšenice, ústa byly dvě šňůrky zralých lesních jahod. Ale oči, k čemu měl Mladoň ty oči přirovnat? Vždyť se ještě do nich nepodíval. Chvilí Violka ani mládence nepozorovala, až když slavík umlknul a na něho se ohlídl, tu i ona oči pozvedla a zrak utkvěl na tváři krásného jinocha. Jistě zabloudil a je lačný, pomyslilo si dobré děvče a lehkým krokem, takže ani tráva pod jejíma nohama neulehla, běžela k cizinci. Tu pohlédl do těch očí a zdálo se mu, že se dívá do krystalového jezera, v němž se modré nebe i se sluncem září. Když promluvila, zněl mu její hlas mnohem líbezněji, než předtím zpěv slavičí.

„Mládenče, tys jistě zabloudil a chceš, bych ti cestu ukázala, aneb žízniš a milé bylo by tobě občerstvení. Vstup pod střechu naši, bychom tě uctili, a potom povíš, co tě sem přivedlo.“

„Ano, zabloudil jsem,“ odpověděl Mladoň; „stýskalo se mi na světě a dobrý Bůh se nade mnou smiloval a dovedl mne do ráje k tobě. Ó kýmž nevede nižádná cesta z toho údolí, bych věčně u tebe zůstati musel; avšak byt' bych i odešel, ty zůstaneš vždy mou průvodčí hvězdou. Ústa moje chceš občerstviti, ale duši jsi rozplamenila a ta bude od té chvíle po tvém pohledu práhnout jako žíznivý poutník po kapce vody.“

„Nemluv taková slova ke mně, já ti nerozumím. Jsem jen sprosté děvče, jméno mé je Viola,“ pravila uzardělá panna a vedla Mladoně přes práh do chaloupky.

„Všecko na tobě je spanilé, tak i jméno tvé, podobáš se ve své skromnosti květině, jenž se pod list ukrývá, ale přece hledána bývá, jsoucí nade všecky krásnější. Ale pověz, kde otce, matku máš, kde bratry a sestry?“ ptal se mladík, když nikoho neviděl.

„Bratrů ani sester nemám a otec ani matka přivítat tě nemohou, protože jazyk kletbou němým se stal. Máti má tě zpěvem vítala a viděl jsi ji i otce již v zahradě.“

„Jen zpěv jsem slyšel, ale u tebe nikoho neviděl, leč orla a slavíka.“

„A to právě jsou moji nešťastní rodičové,“ řekla Viola a zaslzela.

„Kýmž by mi možná bylo rodiče tvé z jejich zakletí vysvobodit, věř, že bych rád život nasadil.“

„Tys dobrý; ale jen ode mne mohou rodiče vysvobození býti. Jak a kdy, to mi posud známo není.“

Nato mu Viola vypravovala, jak po všechna ta léta žila, a mezi vypravováním pilně pobízela, by okoušel ovoce a mléka, jež mu byla představila.

Těžce loučil se Mladoň s pěkným údolím, ale přece musel odejít. „A ráda-li mne uvidíš, když opět přijdu?“ ptal se při odchodu Violy a patřil jí do modrého oka a skrze krystalovou hladinu až do srdce. Tam se rojily

myšlénky jako družné rybičky, tiché její ctnosti ležely jako perla v mušli a v půdě rozkládala své kořinky láska, podobajíc se růži jezerní. Proutek se pnul vzhůru, ale květ byl ještě v poupěti. Tu řeklo něco: „Probud' se!“ a ona hlavinku pozvedla a kalíšek otevřela. Tak procitla láska v srdci Violy, ona nevěděla sama, že tomu tak. Když se Mladoň velmi líbě ptal, ráda-li ho uvidí, nelhala, ale laskavě naň pohlédnouc řekla, že ano. A to slovo rozplesalo duši jinochovu; umínil brzy zase do svého ráje se podívat, ba nejraději byl by již více neodešel.

Přijda domů neřekl paní Burce nic o svém zjevení, ale ta to již věděla a zuřila. Láska a outrpnost se proměnily v hněv a pomstu a kdyby možná, byli by Mladoň i Viola tu chvíli zahynuli. Mládenci dobíhal teprv za tři dny dvacátý rok, a ona si ho nesměla hněvem zapudit; Viola musela dříve na půdu její vkročit, by k ní právo měla. Ale k neštěstí se jí přece něco podařilo. Druhý den zachtělo se Viole jíti na procházku. Orel i slavík ji provázeli, ale ona šla zamyšlena a nepozorovala ani, že ji rodiče zdržují, by se dále nepouštěla. Až přejdu les, myslila si, budu daleko vidět a jistě uzřím chaloupku, kde Mladoň zůstává. Šla, šla, až bylo lesu konec, a tu viděla rybník, luka, zahrady, zámek, od zámku ale pospíchal její miláček zrovna k rybníku. Trhla sebou radostí a udělala tři kroky blíže; vtom však křídlo orlovo zašumělo, který chtěl své dítě moci odnést. Bylo již pozdě. Mlha je zahalila, ostrý hvizd zafičel povětrím a jako dýka projel srdce Mladoňovo.

V okamžení vyjasnilo se zase, ale již neviděl u lesa Violu, ani orla a slavíka, a chtěje přes rybník, zpozoroval teprv, že je okolo něho neproniknutelná zeď ze zlatého rákosí. Nikudy nebylo lze projíti, neboť po jedné straně rybníku pnula se kolmo vzhůru skála nesmírné výšky Mladoň se koukal, zdali by přelézti mohl, avšak poznal, že by jen ptačí let byl s to, aby se tam dostal. Hledě pln

zoufalství nahoru, viděl na nejvyšší špici růži, u ní orla a slavíka, který velmi bolestně zpíval. Mladoň poznal ten hlas a žalostně zvolal: „Totě matka a otec Violy, a snad i ona je tam zakleta od zlého ducha! Ó kdož mi poví, jak bych je vysvobodit mohl?“

V té bolesti vrhl se pod strom a plakal. Tu slyší nad sebou šveholení dvou vlaštovek: „Aj sestřičko milá,“ povídá ta jedna, „proč jsi truchlivá, což ublížil někdo tvým mládatům?“

„Moje mláďátka sedí zdravý v teplém hnízdečku, a neželím pro ně, nýbrž pro moji dobroditelkyni, která padla do rukou zlé čarodějnice, bydlící tam v tom pěkném zámku.“

„Pověz pak, sestřičko, co se jí stalo a kdo je tvá dobroditelka?“ tázala se opět ta první.

„Za tímto lesem je údolí, tam vršíček a na něm chaloupka, v té chaloupce bydlela má hospodyně. Její matka je v slavíka zakleta a otec v orla od zlé čarodějnice, protože jí nechtěl milovat a dobrovolně u ní zůstat, by ho mohla v dvacátém roku usmrtit a krví jeho se umýt, čímž opět krásy a mladosti nabýti měla. Když je tak nešťastnými učinila, zůstalo po nich děťátko, ale Bůh milý nechtěl, by zahynulo, a poslal anděla svého, by je ostríhal a opatroval. Do patnáctého roku ji vychovával, ale potom se vrátil zpátky do nebe. Viola byla rozumná, krásná a dobrá. Nikdy jsem pro svá mláďata pro potravu na pole jíti nemusela, neboť každý den bylo na dvoře zrní nasypáno, jehož se ptáčekové najedli. Pořád byla sama, až přišel včera k nám mládenec, kterého si čarodějnice od mládí vychovávala, by nevinným zůstal a ona ho v dvacátém roku zabít mohla. Ten si oblíbil Violu a Viola jeho. Dnes ráno, když vyšla za les a nevědomky kročila na půdu čarodějnice, zaklela ji ta ze zlosti v růži a vsadila na špici té skály, kdež jsou i rodiče její. Zde pod stromem sedí ten mládenec,

a kdyby věděl, že ji může vysvobodit, jistě by to učinil.“

„A řekni, jak by se to státi mohlo?“ ptala se zase druhá.

„Ne jinak, než že by musel mladík hranici pro Burku udělat, do její ložnice se nějak vkrást a ji do ohně hodit. Má ale Burka okolo levé ruky hada, jenž ji dělá silnou, a kdokoliv na ni křivě sáhne, toho on uštkne, že hned mrtev padne. Musel by dát tedy mládenec pozor a hadovi dýkou hlavu probodnout; tím by čarodějnice seslabla a bránit se nemohla. Popel její by pak do tohoto rybníka hodit musel a Pánbůh by mu na skálu pomohl. Jestli se to nestane, bude mládenec třetí den mrtev a Viola zůstane na věky zaklena.“

Když takto vlašťovička své vypravování byla skončila, uletěla s družkou svou do lesa. Mladoň, jenž každické její slovo slyšel, všecko bedlivě v mysli své uložil. Radostně vyskočil, koukl ještě jednou na skálu a šel zpět do zámku. K paní Burce choval se, jako by se bylo nic nestalo, ba lichotil jí, z čehož ona měla veliké potěšení. V soumraku nezapomněl dříví uchystat, a když všecko ulehlo, podařilo se mu na hranici je vrovnat. Prosebným hlasem žádal potom u ložnice, by mu paní otevřela, že jí musí něco velmi důležitého povědít. Paní Burka dala se uchlácholit a důvěrně mu otevřela. Tu ji vzal Mladoň za rameno, ale jedním okem koukal na levou ruku, kde se již hýbala hadí hlava. Sotva byl Burku silněji stiskl a ze dveří táhnouti chtěl, zasyčela ohnivá tlama, ale již měla dýku v chřtánu a ukrutně se okolo ruky čarodějnice svíjet počala. Ta se skácela, Mladoň pojav ji do náručí, běžel na dvůr a v okamžení hořela hranice plamenem. Když nebylo po čarodějnici než hromádka popele, sebral ho Mladoň do nádoby a šel k rybníku. Právě vycházelo slunce, když ho do tiché vody hodil; tu se začala voda pěnit a vzhůru vlnit, jako by ho vyvrhnout chtěla. Zlatá zeď se kácela a vlny házely

jednu třtinu po druhé na břeh, až nezůstala ani jedna ve vodě. Ale hle! co se to na břehu děje, třtiny se staví vzhůru, jedna podává druhé ruku, splítají se dohromady výše a výše, až je z nich zlatý žebřík zakotven ve břehu, špicí položen na vrchol skály u samé růže. Mladoň poznává dobrotu a moc Boží, bez bázně pustí se po zlatých špruhách nahoru a šťastně se dostane k své milence. Něžnou růži vezme za svá nádra, slavík mu sedne na rameno a orel sletí sám dolů. Tu se opět voda zapěnila, vysoce vzhůru vystříkla a tisícerymi perličkami všecky pokropila; tím křtem se ale změnil orel v mladého muže, slavík v pěknou ženu a růže v krásnou pannu, aniž co po změně zůstalo, vyjmouc dva růžové lístky, které byly utkvěly na tváři sličné Violy. Otec a máti si padli do náručí, ale uzardělá panna měla lehounce hlavu na prsou mládencových skloněnou, kde před chvílí co růže spočívala. Po paprscích slunečních sestoupl dolů Violin anděl strážce a požehnal svou milou schovanku. Když se ty dva párky poněkud vzpamatovaly, nebylo po zlatém žebříku ani památky a rybník nebyl ohražen nepohnutelnou zlatou zdí, nýbrž rákosí zelené jako brčál šumělo a sklánělo se k vodě.

Sedli tedy všickni čtyři na loďku a plouli k chaloupce. Tam slavili Mladoň a Viola své zasnoubení a potom teprv se odstěhovali do zámku, který Mladoňovi co dědictví připadl. Otec a matka nechtěli se ale s lesní chaloupkou rozloučit.